

to be proven wrong, together with a creative endeavor to bridge important gaps in mental health care starts with us. Dimidjian invites everyone in the helping profession – researchers, academics, mental health professionals – to pause and reflect on this important role we all share: being that one person who can start the positive change.

*Ing. Kamila Dvořáková, M.A., Ph.D.,
výzkumná pracovnice v Národním ústavu duševního
zdraví
e-mail: kamila.dvorakova@nudz.cz*

References:

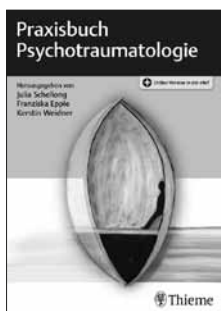
- Ashar YK, Andrews-Hanna JR, Yarkoni T, Sills J, Halifax J, Dimidjian S, Wager TD. Effects of compassion meditation on a psychological model of charitable donation. *Emotion* 2016; 16 (5): 691.
- Patel V, Weobong B, Weiss HA, Anand A, Bhat B, Katti B, Vijayakumar L. The Healthy Activity Program (HAP), a lay counsellor-delivered brief psychological treatment for severe depression, in primary care in India: a randomised controlled trial. *The Lancet* 2017; 389 (10065): 176–185.

recenze

Schellong J, Eppler F, Weidner K. (ed.).

PRAXISBUCH PSYCHOTRAUMATOLOGIE (PŘÍRUČKA PSYCHOTRAUMATOLOGIE)

Stuttgart, New York: Georg Thieme Verlag 2018, 298 s.

Recenzovaná kniha vychází péčí nakladatelství Thieme, jež patří mezi největší vydavatelské domy německé jazykové oblasti zaměřené na lékařskou literaturu. Vydává také hojně titulů z oborů psychiatrie, psychosomatické medicíny a psychoterapie, po nichž rádi sáhnou lékaři v praxi a které se uplatňují i v rámci postgraduálního (včetně celoživotního) vzdělávání. Do této kategorie patří i tato publikace.

Editorky Julia Schellong (lékařka), Franziska Apple (psycholožka) a Kerstin Weidner (lékařka, ředitelka kliniky) pracují v Centru duševního zdraví Univerzitní kliniky Carl Gustav Carus, spadajícího pod Technickou univerzitu v Drážďanech. Historická poznámka: Carl Gustav Carus (1789–1869) byl německý přírodovědec, lékař, přírodní filozof a malíř, jenž je považován za předchůdce hlubinné psychologie. Jako první razil termín nevědomí, které prý považoval za základ a podmínku duševního

života. Čtenáře může překvapit i informace, že na místní (drážďanské) Technické univerzitě (založené v r. 1828) lze vystudovat též medicínu a psychologii, která je zde řazena mezi přírodovědné obory.

Editorky publikace Praxisbuch Psychotraumatologie si ke spolupráci vybraly 55 spolupracovnic a spolupracovníků, z toho 23 lékařů a 32 nelékařů – z nichž většinu tvoří psycholožky a psychologové. Z předchozích čísel plyne obtížnost ediční práce, jež však byla odvedena v excelentní podobě. Členění knihy je logické, navazující, překrývání minimální, úprava a členění kapitol jednotné, témata relevantní a pojetí interdisciplinární (včetně sociální a právní problematiky). V úvodní části recenze budiž řečeno, že knihu lze číst také přes elektronický odkaz (eRef) v online podobě.

Recenzovaná práce je členěna do osmi hlavních částí, ty pak sestávají z 39 kapitol a dodatku, jenž obsahuje přehled prakticky používaných diagnostických metod, dále pak seznam významných internetových adres (odborných společností, míst poskytujících postiženým podporu, informace odborníkům apod.). Jednotlivé kapitoly jsou

ukončeny seznamem citované literatury a doporučené literatury k dalšímu a prohloubenému studiu. Zcela závěrem knihy je uveden na šesti stránkách věcný rejstřík, jmenný rejstřík vypracován nebyl.

Pro větší přiblížení celé publikace čtenáři uvádím (volnější) překlad jejího obsahu.

I. Základní poznatky o traumatu a poruchách s ním souvisejících

(1) Definice psychického traumatu, (2) Následky traumatu v tělesné oblasti a v chování, (3) Dlouhodobé následky traumatu: protektivní a rizikové faktory, (4) Vedení rozhovoru informujícího o traumatu s pacientem.

II. Psychické následky traumatu

(5) Akutní traumatizace a akutní reakce na stres, (6) Posttraumatická stresová porucha, (7) Přetrvávající porucha truchlení, (8) Porucha přizpůsobení, (9) Ostatní poruchy jako následek traumatu a komorbidity.

III. Léčebné uspořádání

(10) Ambulantní specifická léčba traumatu, (11) Stacionární specifická léčba traumatu, (12) Léčebné formy s využitím nových médií, (13) Adjuvantní postupy, (14) Rehabilitace, (15) Organizace péče.

IV. Traumatizovaní pacienti v rozličných medicínských kontextech

(16) Traumatizované ženy v kontextu těhotenství a porodu, (17) Pacienti traumatizovaní při ošetření v rámci zubního lékařství, (18) Násilí na ženách v praxi praktického lékaře, (19) Pacienti traumatizovaní intenzivní léčbou, (20) Tělesné onemocnění jako zdroj potenciálního traumatu.

V. Interkulturní stránky psychotraumatologie

(21) Trauma v kontextu migrace a uprchlictví, (22) Zohlednění kultury při léčbě, (23) Zvláštnosti vedení rozhovoru za pomoci tlumočnicka.

VI. Pacienti traumatizovaní v rozličných sociálních kontextech

(24) Trauma a rodina, (25) Trauma a stáří, (26) Trauma a dětství, (27) Trauma a povolání, (28) Trauma a vojenská služba, (29) Trauma a zdravotní postižení, (30) Trauma a právo, (31) Posuzování traumatu.

VII. Další nabídka pomoci traumatizovaným pacientům

(32) Specializované poradny, (33) Psychosociální doprovázení při trestním procesu, (34) Svépomocné skupiny, (35) Odškodňování obětí, (36) Vyhledávání specialistů na léčbu traumatu, (37) Užitečná literatura a internetové stránky pro traumatizované.

VIII. Výzvy pro profesionály

(38) Poškození psychoterapií při nedodržení hranic a nedostatku empatie, (39) Psychohygiena.

Hlavní přínos recenzované publikace vidím v tom, že popisuje v konkrétní a názorné podobě současný stav a praxi psychotraumatologie a psychotraumatologické péče v jednom celku. Nalézáme v ní také četné příklady z praxe, jež jsou spolu s důležitými upozorněními uváděny graficky v rámečku. Přínosné je osvětlování problematiky z úhlů pohledu různých lékařských oborů a nakonec i samotné zjištění (známé z praxe), že činnost lékaře, včetně jeho pracovního prostředí, mohou vést k traumatizaci nemocných a jejich blízkých.

Téma psychotraumat a psychotraumatizace je tématem relevantním, neboť, jak autoři uvádějí, více než polovina lidí našeho kulturního okruhu prožije během života události, které mají potenciál je psychicky a somaticky poznamenat. Ke zmírnění předchozího zjištění uvedme, že naprostá většina osob se s traumatizující zkušeností dokáže vyrovnat sama, či s podporou blízkých, aniž by musela vyhledat odbornou péči. Na druhou stranu bylo objektivně (výzkumně) prokázáno, že samotné události vedoucí k traumatu se u některých lidí nepříznivě promítnou do struktury a funkce CNS a mohou mít, pokud nejsou léčeny, na jedince trvalý dopad, tedy jej trvale poškodit. Autoři upozorňují, že s největší pravděpodobností je psychické trauma podkladem celé řady psychopatologických a somatických jevů, včetně poruchy struktury a vývoje osobnosti. Dodal bych, že takto objektivně (výzkumně) prokázané poznatky (biologická rovina) potvrzují předobrazy a hypotézy, jež známe z psychologických a raně psychoanalytických teorií vzniku a působení traumatu. V knize je konstatováno, že včasné rozpoznání symptomů plynoucích z traumatu a cílená intervence zabrání chronifikaci potíží a podpoří kvalitu života lidského jedince. Významná je podpora sebeúdržebných schopností člověka, jež jsou značné, při důsledně empatickém přístupu lékaře k pacientovi, zasaženému silně nepříznivou událostí (např. neštěstím). Pro praxi je užitečné doporučení, že zevrubná psychologická a psychiatrická diagnostika není zprvu vhodná, neboť implicitně a explicitně vede k patologizaci příznaků.

Recenzovaná publikace obsahuje i zcela aktuální témata, jako je péče o běžence z válečných oblastí, z nichž jsou mnozí opravdu těžce traumatizováni. V Německu je jim věnována (i za pomoci tlumočnicků) specializovaná, a jak se zdá, i nebyvalá péče.

Co říci závěrem? Jedná se o příručku rozhodně doporučení hodnou. Odborná literatura dostupná v češtině, pokud jsem informován, se takto cíleně, zevrubně a komplexně otázkami psychických traumat nezabývá. Domnívám se, že by stálo za úvahu recenzovanou práci přeložit a vydat. Pro naše lékaře a psychology (následně i pro pacienty) by byla přínosem – jak v rovině teoretického vědění, tak v rovině praktického konání a jeho dopadu.

prof. PhDr. Jan Vymětal
ÚHSL, 1. lékařská fakulta UK, Praha
e-mail: vymej@lf1.cuni.cz